

UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Wydział Fizyki,
Astronomii
i Informatyki
Stosowanej

II Pracownia
Fizyczna

XXIII Studencka Sesja Plakatowa

31.05-04.06.2021

plakat nr

2

autor:
Agnieszka Babińska

opiekun:
dr
Paweł Dąbczyński

BADANIE STRUKTUR KRYSTALICZNYCH METODĄ DYFRAKCJI PROMIENI X.

WIDMO PROMIENIO- WANIA X

W widmie tym
wyróżniamy widmo
ciągłe oraz widmo
charakterystyczne
(linie K_α i K_β).

STRESZCZENIE

W przeprowadzonym
doświadczeniu zbadano
strukturę NaCl i KCl metodą
dyfrakcji promieni X. Do wykonania
eksperymentu użyto dyfraktometru
rentgenowskiego Epyrean
(PANalytical), który pracuje w
geometrii Bragga-Brentano. Dzięki
analizie dyfraktogramu oraz
wyznaczeniu wskaźników
Millera (hkl), wyznaczono
stałą sieci (a).

PRAWO BRAGGA:

Promieniowanie X
pada na kryształ, po
czym następuje
jego
dyfrakcja.

PROMIENIO- WANIE X

Jest promieniowaniem
elektromagnetycznym, które
powstaje w wyniku
bombardowania anody
wykonanej z litej miedzi,
elektronami o energii
kinetycznej rzędu
kiloelektronowoltów.

WZÓR BRAGGA

$n\lambda = 2d_{hkl} \sin \theta$
rzęd
ugięcia długość fali promienio-
wania X

DYFRAKCJA RENTGENOWSKA

Wykorzystuje zjawisko ugięcia
fali elektromagnetycznej na
kryształach. Aby można było
zaobserwować zjawisko,
długość fali rozproszonej
powinna być porównywalna ze
stałymi sieci krystalicznych,
przez co do uzyskania
dyfraktogramów stosuje
się promieniowanie X.

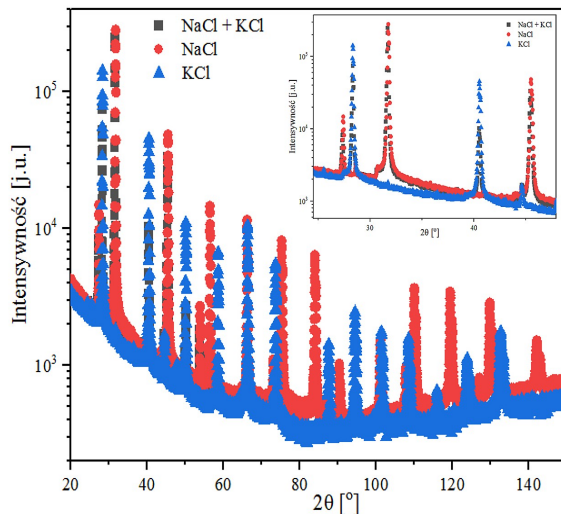

GEOMETRIA UKŁADU

Wiązka promieni X, która
została uformowana przez zestaw
szczelin, pada na próbkę, a
powstały refleks dyfrakcyjny
zostaje wyprowadzony przez
układ szczelin do detektora.
Próbka, szczelina detektora oraz
ognisko lampy rentgenowskiej
znajdują się na jednym okręgu,
przez co spełniają warunek
ogniskowania
Bragga – Brentano.

PRZEPROWADZENIE DOŚWIADCZENIA

Kryształy NaCl i KCl rozdrobiono w
moździerzu na strukturę pudru, po czym
umieszczono je w kuwecie pomiarowej,
którą następnie umieszczono w dyfrakto-
metrze rentgenowskim, wyposażonym w
lampę rentgenowską z anodą miedziową.
Pomiary przeprowadzono w zakresie
kątów 20° - 150.0160° , z krokiem równym
 0.0262606° . Długość fali wiązki padają-
cej wynosiła $\lambda = 1.54059803 \text{ \AA}$. Za po-
mocą programu Winplotr dokonano
analizy refleksów dyfraktogramu, dzięki
czemu możliwe było określenie wartości
kąta θ .

STAŁA SIECI

Wykres zależności stałej sieci
(a) od $\cos^2(\theta)$ z dopasowaną
prostą metodą regresji liniowej,
pozwolił na otrzymanie
wartości stałej sieci, co
potwierdziło, iż NaCl i KCl
kryształują w sieci FCC.

NaCl:		KCl:	
a:	Δa :	a:	Δa :
5,64184	0,00011	6,29305	0,00013

METODA WSKAŹNIKOWANIA

Hipoteza:

NaCl i KCl krystalizują
w sieci FCC.

Jeśli tak to:
 $\frac{\sin^2 \theta_i}{\sin^2 \theta_j} = \frac{h_i^2 + k_i^2 + l_i^2}{h_j^2 + k_j^2 + l_j^2} \cdot \frac{m_i}{m_j}$

$\exists N$ że $\forall$:
 $N \cdot \sin^2 \theta_i$

Da kolejne wygaszenia sieci
FCC. Dla danego N:

Nie otrzymujemy
wygaszeń sieci FCC.
Do N dodajemy 1.

Otrzymujemy
wygaszenia.

Rys. 1. Porównania dyfraktogramu NaCl, KCl oraz mieszaniny
NaCl i KCl. Dla mieszaniny otrzymany dyfraktogram jest sumą
refleksów NaCl oraz KCl.

ŹRÓDŁA

Program Winplotr → <https://edifx.univ-rennes1.fr/winplotr/winplotr.htm>
Instrukcja do ćwiczenia → <http://www.2pf.if.uj.edu.pl>
American Mineralogist Crystal Structure Database

WNIOSKI

Dzięki analizie dyfraktogramów oraz wyznaczeniu
wskaźników Millera, wyzna-
czono stałą sieci. Wartości
doświadczalne są zbliżone do
wartości literaturowych.

Wartości literaturowe stałej sieci (a) dla:

NaCl:	KCl:
5,640	6,288